

Október elseje, az idősek világnapja

A tartalomból

- 1 Idősek a világban, a jövő kihívásai
- 1 Mivel töltik az idősek napjaikat?
- 2 Jövedelem, lakáskörülmények
- 2 Egészségi állapot, szociális juttatások

„Öleljük hát az öregséget szívünkre és szeressük: tele van gyönyörűséggel, ha élni tudunk vele.”

(Lucius Annaeus Seneca)

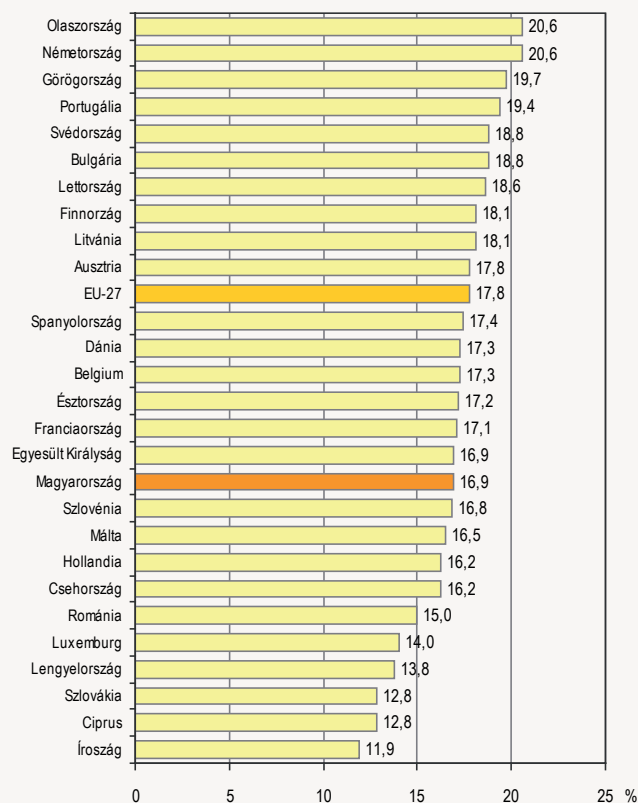
Idősek a világban, a jövő kihívásai

- Az ENSZ 1991-ben nyilvánította október elsejét az idősek világnapjává. A 60 év feletti emberek száma jelenleg kb. 600 millióra tehető a világon, és az évszázad közepére számuk akár meg is kétszereződhet, népességen belüli arányuk (11%) pedig meghaladhatja a 20%-ot. A 80 év feletti emberek száma ugyanezen idő alatt a négyszeresére is nőhet, elérheti a 400 milliót, és 80%-uk az alacsony és közepes jövedelemmel rendelkező országokban fog élni. Chilében vagy Kínában magasabb lesz arányuk, mint az Egyesült Államokban, Afrikában pedig számuk 54-ről 213 millióra is növekedhet 2050-ig.
- Ma már a világon – a legszegényebb országokban is – a legtöbb időskorú szívbetegségek, agyi katasztrófák és krónikus tüdőbetegségek miatt hal meg, míg akadályozottságukat elsősorban a hallás és a látás hanyatlása, a demencia, továbbá a csontritkulás okozza. Az alacsony és közepes jövedelmű országok időseinek halálozása háromszorosa a gazdagabb országokban élőkének. 2050-re a magatehetetlen, ápolásra szoruló idősek száma a fejlődő országokban megkétszereződhet. A gyógyászatban és a szociális szektorban dolgozók az egész világon egyre több időt töltenek majd idős emberek gyógyításával, ápolásával, és erre fel is kell őket készíteni. A hatékony alapszintű orvosi ellátás mind a krónikus betegségek kezelésében, mind a megelőzésben sokat nyomhat a latban, az „idősbarát” szociális környezet pedig aktívabbá és függetlenebbé teheti az idősebb népet. Az idősekkel kapcsolatos sztereotípiák felszámolása, tapasztalataik hasznosítása akár az önkéntes, akár a piaci alapú munkavégzésben új modelleket alakíthat ki a 21. században. A hosszabb egészséges időskort természetesen a korábbi évek egészségtudatossága alapozza meg: odafigyelés a táplálkozásra és a megfelelő fizikai aktivitásra, tartózkodás a káros szenvedélyektől. Az életmód-változtatáshoz azonban soha nincs késő.
- Az Európai Unió egyes országaiban a népesség ötöde 65 év feletti, másokban alig több mint 10%-a. A magyar társadalom korösszetételének idősebb kor irányába való tolodása uniós viszonylatban közepes mértékű, és mintegy száz éve tartó folyamat, amit a várható élettartam növekedése és az alacsony születésszám alakít.

- Hazánkban 2011 végén 2 millió 332 ezer volt a 60 évesek és idősebbek száma, akiknek népességen belüli aránya több mint kétszeresére nőtt a második világháború első éveitől és közel ötszörösére az 1867. évihez képest. Európa országainak többségében – köztük Magyarországon is – egyre kisebb létszámú aktív népességnek kell eltartania egyre több ellátásra szoruló, akiknek a döntő többsége időskorú.

1. ábra

A 65 év feletti aránya a népességben, 2012

Mivel töltik az idősek napjaikat?

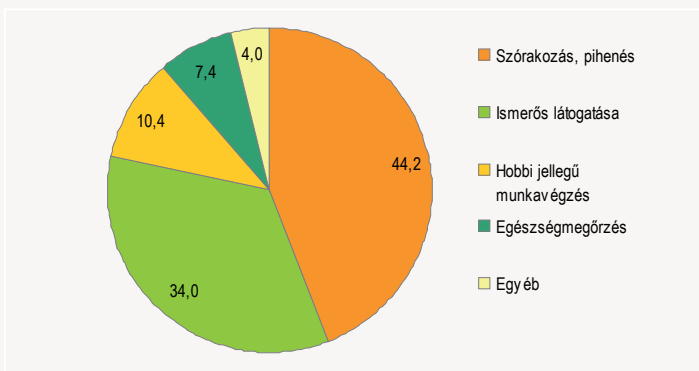
- A 2009/2010. évi időmérleg-felvétel adatai szerint a 60 évesek és idősebbek az 1980-as évek közepe óta egyre kevesebb időt töltenek kereső-termelő tevékenységgel, így egyre több a szabadidejük. Ennek ellenére a mezőgazdasághoz köthető valamennyi jövedelemkiegészítő tevékenységet – növénytermesztés, állattenyésztés, tartósítás – jóval nagyobb arányban végzik az átlagosnál és bármelyik már korcsoportnál is. Az ún. háztáji tevékenység rendszerváltást követő hanyatlása az idősebb korosztályt érintette a legkevésbé.

1. tábla
Az idősekre jellemző tevékenységeket végzők aránya, 2009/2010

Tevékenység	60–74 éves	75–84 éves	Teljes népesség
Társadalmilag kötött tevékenységekből			
Jövedelemkiegészítő mezőgazdasági	27,6	20,8	14,8
Ház körüli munkák	31,0	27,8	20,5
Szabodon végzett tevékenységekből			
Olvasás	43,3	40,8	26,3
Rádióhallgatás	4,5	90,2	2,1
Tévénezés	94,1	94,0	83,8

- Magyarországon fő szabadidős tevékenységnek a tévézés számít, ami az idősebb korosztályokra fokozottan jellemző, hiszen e tevékenységre naponta átlagosan közel másfélszer annyi időt fordítanak, mint a teljes népesség. 94%-uk tévéző, míg a teljes népességnek csak 84%-a, és a tévéző 60 év felettiek több mint negyedével több időt töltenek a képernyő előtt, mint egy átlagos tévéző. A gyermekek, jellemzően az unokák gondozására a nyugdíjas évek eljöttével jut igazán idő. A nyugdíjasok 8,6%-a kapcsolódik be ebbe a tevékenységbe, és átlagosan napi 115 percet tölt el vele.

2. ábra
A 65 év felettiek többnapos belföldi utazásai alkalmával eltöltött idő megoszlása cél szerint, 2012

- Magyarországon az önkéntes munkavégzés legutóbbi, 2011. évi vizsgálata szerint a felnőtt (15–74 éves) lakosság 28, az idős (50–74 éves) népesség 32%-a végzett önkéntes munkát, azaz közvetlenül vagy szervezeten keresztül, önszántából, ingyen segített háztartásán kívül élő személynek vagy társadalmi csoportnak. Az önkéntesség öregedő korstruktúrára tükröző, leggyakrabban a 60–64 évesek segítenek önkéntesen, körükben a legmagasabb az önkéntességi ráta (38%). Az önkéntes munkában való aktív részvételük azt is jelzi, hogy a nyugdíjba vonulást követően nem kívánnak a munka világában hirtelen passzívvá válni és a társadalomból kiszakadni, hanem e tevékenység révén továbbra is hasznosnak érzik magukat, szívesen segítenek másokon vagy szolgálnak valamilyen társadalmi ügyet.
- A magyar idősek közül kevesen töltik utazással az idejüket. A többnapos belföldi utakon eltöltött időből csak 16%-kal részesedtek a 65 év felettiek. 2012-ben az összes külföldi út tizede jutott az 54 év felettiekre, míg a 65 év felettiekre mindössze a 2%-a. A 65 év feletti korosztály utazásainak kétharmada egynapos volt.
- A Eurostat legutóbbi (2011. évi) adatai szerint hazánk azon uniós országok közé tartozik, ahol az idősebbek kevésbé szánják rá magukat hivatalos vagy egyéb oktatási formákba való bekapcsolódásra. Az 55–64 éves

korosztály 22%-a vesz részt az EU által meghatározott szervezett tanulási tevékenységek valamelyikében, míg a svédekénél ez az arány 58, a norvégokénál 41, hollandoknál 38%, de az uniós átlag is 26%.

- Az Emberi Erőforrások Minisztériumának 2012/2013-as tanévi vonatkozó adatai szerint a 40 éven felüliek aránya az alapfoktól a felsőfokig tartó iskolarendszerű felnőttoktatásban 19% volt.
- Az idősek nehezen barátkoznak meg a számítógép-használattal. Az 55–64 éves korosztály 41, a 65–74 éves korosztály 71%-a még soha nem használt számítógépet. A számítógépet használóknak viszont több mint kétharmada napi rendszerességgel leül a gép elé.

Jövedelem, lakáskörülmények

- Az időskorúak magyarországi jövedelmi helyzetét a nyugdíjasok csoportjának vizsgálatával mutatjuk be. Míg egy átlagos magyar háztartás jövedelmének kétharmadát munkával szerzi, és 31%-át adják különböző társadalmi juttatások, addig a nyugdíjas háztartás jövedelmének mindössze 6%-ért dolgozik, annak döntő többsége (92%-a) társadalmi jövedelem, jellemzően nyugdíj, mely rendszeressége és kiszámíthatósága miatt a legstabilabb jövedelemfajta számíthat. A nyugdíjasok egy főre jutó éves nettó jövedelme 2011-ben 1 millió 53 ezer forint volt, ami az országos átlagnál 6,5%-kal magasabb. Fogyasztásuk is évek óta meghaladja a teljes lakosságét (2011-ben 16%-kal). Élelmiszerekre, lakhatásra és egészségügyre többet költenek az átlagosnál, viszont közlekedési kiadásai – a jelentős kedvezmények miatt – elmaradnak attól. Az öregségi átlagnyugdíj 2011-ben 104 ezer forint volt, a nettó átlagkereset 75%-a. Ennél alacsonyabb volt a rokkantsági nyugdíjasok juttatása, a korbetöltötteké 89, a korhatár alattiaké 73 ezer forint.

2. tábla
Egy főre jutó éves kiadások 2011-ben

Kiadás	A háztartásfő		Összes háztartás
	60–69 éves	70 évnél idősebb	
Élelmiszer	209 076	213 293	166 101
Lakáskarbantartás, -javítás	17 824	13 300	10 975
Elektromos energia, gáz, egyéb	172 561	185 755	132 085
Gyógyszerek, gyógyárak	49 864	82 576	30 748
Járművásárlás, -üzemeltetés	93 625	54 305	81 422

- A 2011. évi népszámlálás szerint a lakott lakások 26%-ban csak időskorúak éltek – arányuk 10 százalékponttal több a 4 évtizeddel korábbinál –, és több mint 90%-uk tulajdonosa volt a lakásnak. A 40 és 70 év közötti korosztály az átlagnál valamivel nagyobb alapterületű lakásokban élt. Száz szobára számolva az átlagnál kevesebb személy jutott az 50 évesek és idősebbek, a legkevesebb pedig a 75 éves és idősebbek körében. Az idősek által lakott lakások felszereltsége nem rosszabb az átlagosnál.

Egészségi állapot, szociális juttatások

- A nyugdíjkorhatárt elérő magyar férfiak még 14,3, a nők 18,3 évtévőre számíthatnak 2011-ben. Az unióban csak néhány olyan ország van – Bulgária, Románia, Lettország, Litvánia –, ahol a nyugdíjas éveiket kezdők életkilátásai rosszabbak a hazainál. Az idős emberek Közép-Magyarországon számíthatnak a legtöbb és Észak-Magyarországon a legkevesebb évtévőre.
- A 2011. évi népszámlálás által összeírt 457 ezer fogyatékossgal élő több mint fele (53%), míg az 1 millió 648 ezer tartósan beteg 57%-a 60 éves és idősebb volt. Az e korcsoportba tartozó honfitársainknak tehát tizede küzd valamilyen fogyatékossgal, és négytizede szenved valamilyen krónikus betegséggel.

3. tábla

A 65 évesek és idősebbek leggyakoribb betegségeinek tízezer megfelelő korúra jutó száma, 2011
(a háziorvosok nyilvántartása szerint)

Betegség	65–74 évesek	75 évnél idősebbek	Teljes népesség
Magasvérnyomás-betegségek	7 160	7 769	3 482
Ischaemiás szívbetegség	3 330	4 763	1 350
Csigolyák, porckorongok betegségei	3 002	3 004	1 822
Zsíranyagcsere (koleszterin) betegségek	3 174	2 623	1 433
Cukorbetegség	2 575	2 480	1 072
Agyi érbetegségek	1 526	2 550	615

• Szociális étkeztetés keretében 133 ezer 60 évnél idősebb ember jutott egyszeri meleg ételhez 2012-ben. 115 ezer önmaga ellátására saját erőből már nem képes idős kapott házi segítségnyújtást. A nappali ellátást nyújtó intézményekben ellátottak 86%-a (32 ezer fő) olyan 60 év feletti, aki saját otthonában él, önmaga ellátására részben képes, de társas kapcsolatokra vágyik, esetleg ebédjét is szívesebben fogyasztja társaságban. Idősek otthonában 46 ezren éltek, közel háromnegyedük 75 évesnél is idősebb volt. 2011-ben 784 nyugdíjasokhoz kötődő szabadidős szervezet – többnyire egyesület – működött az országban. Az időskorúakat kiszolgáló teljes nonprofit szférában 1798 foglalkoztatott és közel 11 ezer önkéntes segítő dolgozott.

További információk, adatok (linkek):

www.ksh.hu

Elérhetőségek:

Jávorszkyé Nagy Anikó

Aniko.Nagy@ksh.hu, Telefon: (+36-1) 345-6358

[Információs szolgálat](#), Telefon: (+36-1) 345-6789